

**แพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา
มูลนิธิสหธรรมิกชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**

**The Problem-Solving Platform for Farmers and Vulnerable Groups of the
Kalapana Project by the Sahathammikachon Foundation Based on the
Philosophy of Sufficiency Economy**

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ha@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ (Received): 6 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 8 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 17 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาของชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) เพื่อศึกษาแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาหลักของชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางในสังคมไทย คือ การขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เนื่องจากราคาข้าวตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง และขาดช่องทางการตลาดที่เป็นธรรม แม้ภาครัฐจะมีมาตรการช่วยเหลือ แต่ยังไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง 2. โครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชน ได้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเน้นหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อส่งเสริมความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ในขณะที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม 3. แพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา ได้ถูกออกแบบให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยการทำงานแบบองค์รวมผ่านกระบวนการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ และประเมินผล (SAPAE) ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชาวนา กลุ่มผู้เปราะบาง องค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐ เพื่อลดการพึ่งพานายทุนและพ่อค้าคนกลาง การดำเนินงานของโครงการกัลปนา ช่วยให้ชาวนามีรายได้ที่มั่นคงขึ้น ลดภาระหนี้สิน และสามารถเข้าถึงทรัพยากรการผลิตที่เป็นธรรม นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมให้กลุ่มผู้เปราะบางสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี ผ่านแนวทางการแบ่งปันอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นความเกื้อกูลและการพึ่งพาตนเอง

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มการแก้ปัญหา, ชาวนา, กัลปนา, มูลนิธิสหธรรมิกชน, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to 1) study the problems faced by farmers and vulnerable groups in Thai society, 2) examine the operational concepts of the Kalpana Project under the Sahadhamma Foundation based on the philosophy of sufficiency economy, and 3) analyze the problem-solving platform for farmers and vulnerable groups implemented by the Kalpana Project under the same philosophy. The study was conducted through document analysis. The research findings revealed that: 1. The primary issue faced by farmers and vulnerable groups in Thai society was their inability to achieve self-reliance due to declining rice prices, high production costs, and a lack of fair market access. Although the government had implemented assistance measures, they had not been able to create true sustainability. 2. The Kalpana Project under the Sahadhamma Foundation applied the philosophy of sufficiency economy by emphasizing the “Three Rings and Two Conditions” principles, which promoted moderation, reasonableness, and resilience while supporting development based on knowledge and ethics. 3. The problem-solving platform for farmers and vulnerable groups developed by the Kalpana Project was designed to balance economic, social, and environmental aspects through a holistic approach. This was achieved using the SAPAE process Survey, Analysis, Planning, Action, and Evaluation which enabled communities to achieve sustainable self-reliance. The project fostered collaboration among farmers, vulnerable groups, NGOs, and the government to reduce dependence on capitalists and middlemen. The implementation of the Kalpana Project helped farmers achieve more stable incomes, reduce their debt burdens, and gain fair access to production resources. Additionally, it supported vulnerable groups in living with dignity through a sustainable sharing model that emphasized mutual support and self-reliance.

Keywords: Problem-Solving Platform, Farmers, Kalapana, Sahadhammikchon Foundation, Sufficiency Economy Philosophy.

บทนำ

ชาวนาเป็นผู้ที่ปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชอาหารหลักของคนไทยมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ ชาวนาจึงได้รับการยกย่องจากสังคมไทยว่า “เป็นกระดูกสันหลังของชาติ” (พรไทย ศิริสาธิตกิจ, 2557) การยกย่องนี้มีความหมายที่เชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ ชาวนาเป็นผู้ผลิตข้าวเพื่อส่งออก ซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ ในด้านสังคม ชาวนาเป็นผู้สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชาติ กำหนดความอึดหรืออดของคนในสังคม และในด้านวัฒนธรรม ชาวนาเป็นผู้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาและระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการผลิตที่ต้องการความร่วมมือ การแสดงความเคารพธรรมชาติในรูปของพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นรากฐานของการแบ่งปันและการพึ่งพาอาศัยกันในสังคมไทยจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันอาชีพชาวนากำลังถูกตั้งคำถามจากสังคมว่า ยังเป็นกระดูกสันหลังของชาติที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอยู่หรือไม่ เนื่องจากชาวนาส่งผลผลิตส่วนใหญ่อยู่ในภาวะความยากจน อันเนื่องมาจากปัญหาการผลิต การตลาด การสูญเสียที่ดินทำกิน รวมถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

จากการเพาะปลูกข้าวแบบเข้มข้น (Rice Cropping Intensity) อีกทั้ง ระบบความสัมพันธ์ของชาวนาในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Common Poll Resource) ก็สูญหายไป เพราะระบบการผลิตเน้นความเป็นปัจเจกมากขึ้น (Individualization) โดยมุ่งเน้นเกษตรเชิงพาณิชย์ (Agricultural Commercialization) ที่ให้ความสำคัญกับการปลูกข้าวเพื่อขายเป็นหลัก (กฤษดา บุญชัย, 2547)

สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นชัดเจนจากเงื่อนไขเหล่านี้ คือ การใช้เครื่องจักรและปุ๋ยเคมีอย่างเข้มข้น การขุดเจาะน้ำบาดาลในพื้นที่นาของตัวเองแทนการใช้น้ำจากระบบชลประทาน การขายข้าวเปลือกทั้งหมดหลังการเก็บเกี่ยวโดยไม่เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ในยุ้งฉางเช่นในอดีต ชาวนาต้องซื้อพันธุ์ข้าวปลูกจากโรงสีข้าวแทน นอกจากนี้ ราคาข้าวในตลาดโลกยังมีความผันผวน รวมถึงนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนของรัฐบาลที่เน้นแนวคิดประชานิยมมากกว่าการสร้างความเข้มแข็งอย่างแท้จริงให้กับชาวนา ภายใต้สถานการณ์นี้ ชาวนาจำนวนมากประสบปัญหาขาดทุนจากการทำนา และต้องพึ่งพาภาครัฐมากกว่าตนเอง เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวจึงมักมีการเรียกร้องและเดินขบวนเพื่อขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นโครงการประกันราคาหรือโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาแบบชั่วคราวที่ต้องใช้งบประมาณจากรายได้ของประเทศในส่วนอื่นๆ มาเสริมความต่างของราคา (พรไทย ศิริสาธิตกิจ, 2557)

การเคลื่อนไหวของชาวนาในทิศทางนี้ส่งผลกระทบต่อวินัยการคลังของประเทศ จนเกิดกระแสเรียกร้องจากทั้งสังคมและตัวแทนชาวนาให้มีการทบทวนและเปลี่ยนแปลงการสนับสนุนบนฐานคิดประชานิยม จนกลายเป็นที่มาของการตั้งคำถามว่าชาวนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีการผลิตข้าวในรูปแบบใดที่จะทำให้ชาวนาสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่าชาวนายังเป็นอาชีพที่สร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหารของประเทศ และข้าวยังเป็นพืชที่ได้รับความนิยมในการปลูกจากเกษตรกรทั่วประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลของมูลนิธิสหธรรมิกชนพบว่า มูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์และโครงการที่น่าสนใจ ได้มีการสร้างแพลตฟอร์มเพื่อแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบาง ได้แก่ เกษตรกรที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และผู้เปราะบางในลักษณะอื่นๆ และที่สำคัญปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังแนวคิดดังกล่าวนี้ ก็คือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มูลนิธิสหธรรมิกชนเกิดขึ้นจากการรวมตัวของผู้คนจากหลากหลายวงการและอาชีพ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2559 และดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีชื่อย่อว่า “สธช.” และในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Sahadhammikchon Foundation” หรือ “SHDM” ซึ่งมีความหมายว่า “เพื่อนผู้ร่วมอุดมการณ์ สืบสานสากลธรรม น้อมนำสรรพศาสตร์ เพื่อสร้างสันติสุข” มูลนิธิมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกุศลและการบำรุงพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและสนับสนุนสรรพศาสตร์เพื่อการตื่นรู้ ตลอดจนหลักการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังเน้นการอนุรักษ์พลังงานโดยใช้พลังงานทดแทนและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว รวมถึงการสร้างสังคมต้นแบบอริยะชนผ่านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินงานเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ในปี พ.ศ. 2562 มูลนิธิสหธรรมิกชนได้ริเริ่มโครงการ “กัลปนา” ขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่แห่งการร่วมแบ่งปันและเกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน โดยมีโครงการย่อยที่ขับเคลื่อนอยู่ เช่น การฟื้นคืนคุณภาพชีวิตชาวนาตามวิถีธรรมชาติและการแบ่งปันข้าวอย่างยั่งยืน รวมถึงการจัดหาน้ำและผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้ โครงการกัลปนาได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานมาปรับใช้ตลอดทุกระบวนการเพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันนำไปสู่การสร้างแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาของชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางได้อย่างเป็นระบบ มูลนิธิสหธรรมิกชนมุ่งเน้น

การเปลี่ยนปัญหาให้เป็นโอกาสผ่านแนวคิด “Oneness Charity” หรือการเกื้อกูลกันอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่สมดุลและยั่งยืนต่อทุกฝ่าย โครงการกัลปนาในบริบทนี้จึงหมายถึงการให้ที่ประณีต เป็นการสละออกจากภายในเพื่อธรรม นำไปสู่ความสมดุลระหว่างศรัทธาและปัญญา อันเป็นแนวทางสู่ความพ้นทุกข์ตามหลักพุทธศาสนา ปัจจุบัน โครงการกัลปนามีโครงการย่อยที่ดำเนินอยู่ เช่น โครงการฟื้นคืนคุณภาพชีวิตชาวนาตามวิถีธรรมชาติและการแบ่งปันข้าวอย่างยั่งยืน ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการที่ชาวนาไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างครบวงจร จำเป็นต้องขายข้าวเปลือกให้โรงสีในราคาต่ำ เนื่องจากขาดทุนทรัพย์และช่องทางจำหน่ายที่เป็นอิสระ รวมถึงภาระต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นค่าปุ๋ย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าเช่าที่นา และค่าแรงงาน นอกจากนี้ ชาวนายังขาดหลักประกันรายได้ที่แน่นอนและในขณะที่ประเทศไทยผลิตข้าวได้จำนวนมาก ยังมีคนไทยอีกมากที่ขาดแคลนข้าว เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ โครงการกัลปนาได้พัฒนาแพลตฟอร์มที่ช่วยให้ชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางหลัก ได้แก่ การรับเงินบริจาคเพื่อการบริหารจัดการโครงการในอัตราไร่ละ 10,000 บาท การบริหารการดำเนินงานให้ได้ผลผลิตเป็นข้าวสารพร้อมบริโภค และการแบ่งปันผลผลิตให้แก่ชาวนาผู้เข้าร่วมโครงการอย่างพอเพียงต่อคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงการกระจายผลผลิตให้แก่ผู้ขาดแคลนและองค์กรที่ดูแลกลุ่มคนเปราะบาง อาทิ สมาคมคนพิการจังหวัดอุทัยธานี มูลนิธิเพื่อเด็กกำพร้า โรงเรียน และสถานสงเคราะห์ต่างๆ นอกจากนี้ ข้าวสารส่วนหนึ่งจะถูกนำไปจำหน่ายเพื่อนำรายได้กลับมาบริหารการดำเนินงานในรอบถัดไป เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องโดยไม่ต้องพึ่งพาการบริจาคเพิ่มเติม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ คือ ชาวนาได้รับประโยชน์โดยตรงจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดภาระหนี้สินและมีทรัพยากรหมุนเวียนสำหรับการทำนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ชาวนายังได้รับการเสริมศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพานายทุนและพ่อค้าคนกลาง ในส่วนของสมาคมคนพิการจังหวัดอุทัยธานี พวกเขาสามารถมีข้าวบริโภคตลอดปี ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าว และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ทั้งยังสามารถนำข้าวไปช่วยเหลือผู้พิการและกลุ่มคนเปราะบางอื่นๆ ที่ขาดแคลนอาหาร สำหรับมูลนิธิสหธรรมิกชน โครงการนี้ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรในการส่งเสริมหลักการพึ่งพาตนเองและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังสร้างต้นแบบพื้นที่โครงการกัลปนาในพื้นที่นาเครือข่ายจังหวัดอุทัยธานีกว่า 1,000 ไร่ ขณะที่ผู้บริจาคได้รับความสุขจากการให้และการสละออก ซึ่งเป็นการร่วมสนับสนุนสังคมแห่งการให้อย่างเกื้อกูล

จากแนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านแพลตฟอร์มที่เป็นระบบนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและหลักคิดที่อยู่เบื้องหลังโครงการ โดยเฉพาะการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน การศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังว่าจะได้แนวทางที่สามารถขยายผลไปสู่การสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันที่ยั่งยืนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดการดำเนินงานของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างการวิจัย ประกอบด้วย

- วางแนวทางการศึกษาโดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยให้ชัดเจน
- กำหนดประเด็นสำคัญที่ต้องศึกษา ได้แก่ หลักการทรงงาน และ ปรัชญาหลังนวยุค
- กำหนดกรอบแนวคิดและวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

2. ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- ค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน
- ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ปรัชญาหลังนวยุค โดยเฉพาะแนวคิดที่มีผลต่อการพัฒนา

คุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา

3. รวบรวมและคัดกรองข้อมูล ประกอบด้วย

- คัดเลือกข้อมูลจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ และงานวิเคราะห์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง

- สังเคราะห์ข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหลักการทรงงานและปรัชญาหลังนวยุค

4. วิเคราะห์และตีความข้อมูล ประกอบด้วย

- วิเคราะห์แนวคิด หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยพิจารณาในเชิงปรัชญา

- ตีความหลักปรัชญาหลังนวยุคเพื่อค้นหาแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา

- เปรียบเทียบและบูรณาการแนวคิดทั้งสองเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่

5. นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา ประกอบด้วย

- เสนอแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการทรงงาน โดยเน้นการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา
- นำเสนอข้อค้นพบที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม

6. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ ประกอบด้วย

- สรุปสาระสำคัญของการวิจัย
- เสนอแนะสำหรับผู้สนใจนำแนวคิดไปใช้หรือขยายผลในมิติอื่นๆ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า ปรัชญาเบื้องหลังแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชน จะเป็นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการกัลปนา โดยใช้หลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างความมั่นคงในระดับชุมชนและประเทศ หลักการ 3 ห่วง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ การตัดสินใจที่มีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเงื่อนไข 2 ข้อ ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโครงการกัลปนาจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนจะทำให้โครงการเป็นไปตาม

ความต้องการที่แท้จริง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับภูมิภาคและประเทศอย่างยั่งยืน

ด้านเศรษฐกิจ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และเพิ่มความมั่นคงในระยะยาว ด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การปลูกป่าฟื้นฟูปะปาย การใช้พลังงานหมุนเวียน และการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสังคม ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดความเชื่อถือและความไว้วางใจในชุมชน

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการกัลปนาจึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในทุกด้านอย่างแท้จริง

โดยการนำหลักการทรงงานมาประยุกต์ใช้ในโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชน เพื่อแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบาง ได้แก่ การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ พัฒนาศักยภาพคนในชุมชน แก้ปัญหาจากจุดเล็กๆ ตามลำดับขั้น คำนึงถึงภูมิสังคม มองการพัฒนาในภาพรวมและยืดหยุ่น ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างประหยัดและเรียบง่าย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประโยชน์ส่วนรวม จัดตั้งศูนย์บริการที่เดียว ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ สนับสนุนการพึ่งตนเองและเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมความซื่อสัตย์ สุจริต การทำงานอย่างมีความสุข และความเพียร เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน.

โครงการกัลปนาของมูลนิธิสหธรรมิกชนได้นำหลักการทรงงาน “ชาแปะ” (SAPAE) มาใช้ในการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบาง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) การสำรวจ (Survey) โดยรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน (2) การวิเคราะห์ (Analysis) ข้อมูลเพื่อหาสาเหตุปัญหาและทรัพยากรที่มี (3) การวางแผน (Planning) แนวทางแก้ปัญหาบนข้อมูลที่มี (4) การปฏิบัติ (Action) ตามแผนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และ (5) การประเมินผล (Evaluation) เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางของโครงการกัลปนา มูลนิธิสหธรรมิกชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. ผลการศึกษาพบว่า ชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางในสังคมไทยเผชิญกับปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (2556) ที่ระบุว่าพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ไม่ใช่เพียงการรอรับความช่วยเหลือจากภายนอก นอกจากนี้ แนวคิดของ ธนากร สังเขป (2556) ที่กล่าวถึง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการพัฒนาเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการยอมรับแนวทางการพัฒนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าการพัฒนาชาวนาและกลุ่มเปราะบางต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญ

2. ผลการศึกษาพบว่า โครงการกัลปนาได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยใช้หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างความมั่นคงในระยะยาว งานวิจัยของ มนูญ มุกข์ประดิษฐ์ (2553) อธิบายถึง “ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา” โดยเน้นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับ “ความคุ้มค่า” มากกว่า “คุ้มทุน” ซึ่งหมายถึงการมุ่งเน้นผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ในเชิงกำไร การดำเนินงานของโครงการกัลปนาที่เน้นการพัฒนาคนและสร้างความมั่นคงในระดับชุมชน จึงสอดคล้องกับแนวคิดนี้ นอกจากนี้ การพัฒนาโครงการบนพื้นฐานของหลัก “Our loss is our gain” (การเสีย คือ การได้) ที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ระยะยาวของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้า ยังเป็นแนวคิดที่ตรงกับผลการศึกษาที่พบว่าโครงการกัลปนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่มุ่งหวังผลกำไรแบบทุนนิยม

3. ผลการศึกษาพบว่า โครงการกัลปนาใช้แนวทางการพัฒนาแบบ บูรณาการ โดยมีแนวคิดหลักจากหลักการทรงงาน และ แนวคิด “ซาแปะ” (SAPAE) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดเชิงระบบที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักการทรงงานที่ถูกนำมาใช้ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน การแก้ปัญหาจากจุดเล็กๆ และคำนึงถึงภูมิสังคม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเรียบง่าย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานของ ธนากร สังเขป (2556) ที่เน้นว่าการพัฒนาต้องอาศัย “การมีส่วนร่วม” ของทุกภาคส่วน ซึ่งช่วยให้เกิดความรอบคอบ เชื่อมโยง ไม่แยกส่วน และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการในชุมชน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาที่พบว่าความร่วมมือของชุมชนเป็นหัวใจของความสำเร็จของโครงการกัลปนา นอกจากนี้ แนวคิดของ มนูญ มุกข์ประดิษฐ์ (2553) ที่กล่าวถึง “การพัฒนาที่คุ้มค่า” โดยเน้นผลประโยชน์ระยะยาวและการพึ่งพาตนเองของประชาชน แสดงให้เห็นว่าแนวทางของโครงการกัลปนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะแพลตฟอร์มการแก้ปัญหานี้ไม่ได้มุ่งเน้นแค่การให้ความช่วยเหลือระยะสั้น แต่สร้างระบบที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายไว้ 3 เรื่อง ดังนี้

1) การส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรม ควรมีการจัดตั้งโปรแกรมการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้กับชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางในเรื่องของการเกษตรที่ยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ

2) การสนับสนุนทางการเงินและการเข้าถึงแหล่งทุน ควรมีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนสำหรับชาวนาและกลุ่มคนเปราะบางเพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาผลผลิตและปรับปรุงระบบการผลิต โดยมีเงื่อนไขในการใช้เงินทุนที่เน้นความยั่งยืนและการพัฒนาที่พอเพียง

3) การส่งเสริมตลาดและการสร้างเครือข่ายการตลาด ควรมีการส่งเสริมการตลาดและการสร้างเครือข่ายการตลาดสำหรับผลผลิตของชาวนาและกลุ่มคนเปราะบาง โดยการพัฒนาแบรนด์และการสร้างมาตรฐานคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ควรทำการวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของแพลตฟอร์มการแก้ปัญหานี้ โดยการวัดผลลัพธ์ในเชิงเศรษฐกิจ (เช่น รายได้ครัวเรือน การเข้าถึงตลาด) และในเชิงสังคม (เช่น การพัฒนาชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำ)

2) การศึกษาความยั่งยืนและการนำไปใช้จริง ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความยั่งยืนของแนวทางที่ใช้ในโครงการนี้ รวมถึงการศึกษาแนวทางในการนำไปใช้จริงในพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะภูมิสังคมแตกต่างกัน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการขยายผล

3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในแพลตฟอร์มการแก้ปัญหาชาวนาและกลุ่มคนเปราะบาง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

บรรณานุกรม

- กฤษฎา บุญชัย. (2567). “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม: การกำหนดตัวตนของชุมชนเกษตรกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจ” ใน *เกษตรกรรมยั่งยืน: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับปัญหาการเกษตรและอัตลักษณ์ชาวนาไทย*. อนุสรณ์ อุณโณ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานมหกรรมเกษตรยั่งยืน.
- ธนากร สังเขป. (2556). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วี.พรีนท์ 1991 จำกัด.
- พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2557). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาประกาศิต สิริเมธ. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, วิชาการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2558). *การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.